

Stödgalan med Springsteen

I går hade 500 personer klämt in sig på musikbaren Stone Pony i New Jersey, för att bevisa en stödgalan mot arbetslöshet.

Stone Pony är stället där Bruce Springsteen en gång började sin karriär, och döm om publikens förvåning när The Boss plötsligt stegade upp på scenen för sitt första offentliga framträdande sedan världsturnén i fjol.

Stödgalan gällde 450 arbetare vid 3M-fabriken i Springsteens födelseort Freehold, som ska läggas ner i vår. Springsteen sa "kom ihåg varför vi gör det här" och spelade "My Hometown", som handlar om de som blev arbetslösa när en tekofabrik i Freehold lades ner 1984. Den har blivit en kampsång för arbetarna vid 3M-fabriken.

NYTT OM NÖJEN

Nöjesmassakern tittarsuccé

Teve-tittandet har ökat sedan 1982, meddelar PUB, Sveriges radios publik- och programforskning. 76 procent av befolkningen tittade på teve en vanlig dag i höstas, det är en procent mer än för tre år sedan. Vi tittar längre tid också, 98 minuter om dagen, en minut längre än 1982.

Biofilmen har ökat sin tittarandel med sju procent, och naturprogrammen har minskat med två. Den populäraste filmen under hösten 1985 var Tage Danielssons "Släpp fångarna loss", som samlade 48 procent av svenskarna. Hitchcocks "Marnie", "Psycho" och "Fågellara" hade alla en tittarsiffra över 40 procent. "Nöjesmassakern" steg i tittarnas aktning efter hand. Det tredje programmet tittade 43 procent av svenskarna på, det näst sista samlade 66 procent och det sista 61.

Noga tecknad tidsbild

Hovkapellet:
Ouvertyr till Kongl. Theatern.
Dirigent: Stig Westerberg.
(Sterling S 1009)

Stockholm har blivit ett huvudtema för Sterlings sparsamma men regelbundet återkommande skivutgivning. Omslaget till den här skivan pryds av Gustav III:s opera vid Gustav Adolfs torg, på en akvarell där man också ser

skivor onsdag

Norrbrors norra fäste med hästspårvarnar, flänörer och en fiskare på Strömmen mellan brövalven.

Bilden lägger en noga tecknad tidsatmosfär till skivans musikaliska innehåll: fyra ouvertyrer från Stockholm under hovets drygt hundraåriga tillvaro – tre av verken har också faktiskt spelats i byggnaden.

Det var dess hundraårsjubileum som Ludvig Norman firade med sin festouvertyr 1882. Inspelningen med Hovkapellet under Stig Westerbergs ledning rö-

Kungliga Operan. Etsning av Snock 1782

Pyramidernas livsvillkor

Konsten föder kampen

Av KERSTIN VINTERHED

Tre års kamp – dag och natt, det är vad som ligger bakom den prisade föreställningen "Yucatan" på Moderna Dans Teatern på Skeppsholmen, som nyligen hade premiär och som nu går för utsälda hus.

Margaretha Asberg, styckets koreograf och ledare för dansgruppen Pyramiderna tar emot DN bland gummilianerna på teaterns stora scen i den gamla torpedverkstaden. Runt omkring sig har hon trupperat kända dansare, Anja Birnbaum, My Nilzén, Gunnar Kaj samt producenten Magdalena Linder. Margaretha Asberg ser både strålglad och utpinad ut. Att kämpa oavbrutet och på alla plan samtidigt tar på krafterna. Det är inte kampen som sådan som för arbetet framåt, utan den konstnärliga halten, intentionen, ärligheten i arbetet.

Romantisk fördom

Att konst blir bättre för att man sliter livet ur sig är bara en romantisk fördom, betonar hon och hennes producent samstämmigt.

– Vi ska inte behöva förvandlas till socialfall för att vi vill ägna oss åt konstnärlig verksamhet, säger Magdalena Linder.

– Att alltid behöva tigga sig fram, stå med mössan i hand – det är fördomskänkande, säger Margaretha Asberg.

Vad innebär det då att vara dansare i Margaretha Asbergs trupp och att ha sin scen i den gamla torpedverkstaden? Jo, bli iskalla toaletter, dusch med ledande ljus och en lön på 4 000 kronor i månaden.

Nej, det går inte att leva på. Gunnar Kaj undervisar därför i teckning parallellt, Anja Birnbaum får hjälp av försörjningen av sin man och My Nilzén försöker hanka sig fram så gott det går. Hon bor omedelbart och har mycket låg hyra. Margaretha Asberg själv har garanterat konstnärlön på (före skatt) 8 000 kronor i månaden på livstid. Tjänar hon extra minskar garantibeloppet med motsvarande belopp eller ökar skatten. Att öka inkomsten blir därför i praktiken omöjligt. Hon sitter i en rävsack och satsar eventuella extra inkomster i dans-teatern.

Sedan något år har Pyramiderna en fast scen, den första i Nor-

Margaretha Asberg, Anja Birnbaum, My Nilzén och Gunnar Kaj utvecklar dansen tillsammans på Torpedverkstaden.

den för modern dans, dit gästspel och gästkonserter också är välkomna. I årtal dessförinnan arbetade de utan egen scen och lånade repetitionslokaler av Operan, framträdde på Moderna museet och på kulturhuset samt turnerade utomlands. Varje föreställning tog minst ett halvt år att arbeta fram. Sedan blev det kanske inte tillfälle att framföra stycket mer än fyra, fem gånger.

Flera av ensemblens ursprungliga dansare har blivit kvar utomlands i brist på arbetsmöjligheter i hemlandet.

– Det är givetvis en viktig erfarenhet att arbeta utomlands, säger Margaretha Asberg, men att tvingas till det är ändå absurt. Det är skandal att en så kvalificerad yrkesgrupp som högskoleutbildade dansare och koreografer inte ska kunna få sin utkomst i hemlandet.

Själv lämnade hon i mitten av 70-talet efter en tioårig karriär som balettdansös och lärare på Operan denna institution – där fanns enligt hennes uppfattning inget utrymme för experimentering och därva satsningar. Att arbeta inifrån var omöjligt, och hon hade många tankar i huvudet. Koreograf hade hon velat bli från 15 års ålder. I Sverige hade hon mött Birgit Åkesson och framför allt Birgit Åkesson och hon hade vidareutbildat sig vid den världsberömda Juilliard School of Music i New York. Operan blev för trång – även om hon senare gästspelat där, senast som koreograf vid nyuppsättningen av "Aniara" förra året. Inte heller på Storan i

– Och vi vet ju, betonar Margaretha Asberg, att dansen är den konstform som är mest på marsch just nu, som väcker mest intresse och lättast får publik. Teatern har återvänt till den klassiska repertoaren. Dansen experimenterar och uttrycker nu; också teatern påverkas fö allmännare av rörelse på scenen.

– Så blev det alltså Pyramiderna. Och Skeppsholmen. Konstruktionsen är som följer. Stockholms kommun har Torpedverkstaden av byggnadsstyrelsen, Pyramiderna har där i sin tur hyresfritt fått sin hemvist i tio år. Allt som nu byggs in i det skal till hus som det är fråga om tillhör truppen – trodde man. Men kulturrådet, som utlovat 850 000 kronor till ensemblen, kräver nu plötsligt att inventarierna skall tillåtas stanna – som en motprestation.

– Ofattbart, säger Magdalena Linder och Margaretha Asberg. Vi bygger ju en teater åt staten! Är det inte redan motprestation nog?

Och de jämför med flera fria teatergrupper, med Fylkingen och andra som får motsvarande hyresbidrag årligen utan några krav på andra motprestationer än att vara verksamma.

En annan besvikelse är TV:s bortvända ansikte.

– De enda moderna danser som får framträdande i TV är Cullbergbaletten. Familjen Cullberg-Ek har en monopolposition sedan 15 år.

I den här situationen har nu Pyramiderna konstruerat en modell för kombinerad sponsoring från näringslivet och offentlig bidrag. Var det kommer att sluta vet man inte än. Tveksamheten på bägge sidor är fortfarande stor.

Innehållet avgör

Och vilka motiv har då de dansare som hellre dansar "Yucatan" i torpedverkstaden än "Giselle" och "Svansjön" på Operan?

– Det är den konstnärliga halten som avgör, säger ensemblens lysande stjärna Anja Birnbaum. Det här är livskraftig och kreativ dans.

Magdalena Linder understryker Margaretha Asbergs avgränsande roll som visionär koreograf.

– Hon är källan. Andra tveksamt har anslutit sig till henne för att få dricka samma vatten.

Margaretha Asberg:

– Vi utvecklar dansen tillsammans. De andra är också källor. Rummet är en dynamisk massa, inte ett tomrum, som vi ger rörelse och form.

SCENOGRAFIN

till den av Bengt Jahnsson mycket uppskattade "Drottningmötet" på Skånska teatern hade gjorts av Gunilla Nordlund, vilket inte framgick i samband med recensionen i måndagens tidning.

Symfonikernas musikkår låter mycket pampigare än de man brukar höra på gatorna.

Marscher med utsökt blås

Symfonikernas musikkår i Stockholm (SMI)

En gång när jag visade Stockholm för en tysk vän och vi kom till Slottet var det, givetvis, vaktavlösning. Militärmusiken skalade på Borggården.

Till min oerhörda förvåning kände kompiserna nästan alla marscher. De hade till och med tyska titlar som "Konungens av Preussens marsch".

Och jag som trodde att man i dylika nationalistiska sammanhang bara spelade svensk musik.

Min första tanke var att världen trots allt är mer internationell än man tror. Glädd över detta förbyttes dock omedelbart. Man arbetade alltså tvärs över gränserna och hetsade upp sig med varandras krigsmarscher.

På skivan med Symfonikernas musikkår i Stockholm behöver man bara lyssna på Skånska dragonregementets defileringsmarsch för att häja till. Den inleds med den amerikanska nationalsången. Och det är bara att konstatera att Göta livgardes marsch till en del är uppbyggd på

folkvisor från Sveriges genom åren stora ärkefiender i öster, Ryssland.

Men skivan är bra, därför att marschmusiken spelas av verkliga proffs, medlemmar ur de tre stora Stockholmsorkestrarna: Hovkapellet, Filharmonikerna och Radiosymfonikerna.

Mer än hälften av de medverkande musikerna har direkt militärmusikalisk bakgrund. Och det var så sent som i höstas som man grundade Symfonikernas musikkår i Stockholm. Och att lyssna till deras utsökta blåsbås är en njutning, långt ifrån den skrikiga vaktparaden.

Den nya skivan är dessutom intressant därför att man här rekonstruerat den gamla klassiska svenska stämbesättning för marschorkester med ess- och B-korner, ventibusoner och esklarinetter. Saxofoner är bannlyst.

Så låt det alltså förut när en riktig svensk blåsorkester brassade på.

Förutom av idealister som då och då samlas har man annars knappast tillfälle att höra den gamla svenska stämbesättningen. Alltför ofta tillgrips i dag

Jlika internationella instrumenteringar, inte minst sedan militärmusiken 1971 blev civil och ingår i Regionmusik.

Marscherna på skivan börjar med 1830-talet då nationalromantiska strömningar från främst Tyskland gjorde sig allmännare i svensk militärmusik. Marscher från 1900-talet är dock oftast komponerade av svenskar. Den nyaste på skivan är av Bengt Belfrage, född 1930.

Men här finns också normannen Johan Svendsens (1840-1911) långa symfoniska "Kroningsmarsch" som rör sig inom denna typ av musik i en ovanligt storm.

Det är något som passar den finske dirigenten Jorma Panula. I ofta majestätiska, fasta och kraftfulla tolkningar tar han sig an de 14 marscher som ryms på skivan.

Ibland frestas man att dra upp volymkontrollen för fullt så att denna musik vrålar så som den bör göra. Då förmedlar den en glömd glädje och man glömmer till den var en dödens förebådare.

MARCUS BOLDEMAN

KRÖNIKAN

Spelglädje i marginalen

Stockholms teaterflora i marginalen blomstrar. Det är odogmatisk, spelsugen och orädd teater där publik och aktörer ofta kanner varandra väl, skriver Tove Ellefsen och rapporterar från två scener, varav den ena serverar gott kaffe.

■ ■ ■ Klassiker eller nyskrivet? Grupp eller solo, professionell eller amatör? Manligt, kvinnligt eller vegetariskt – det är några av frågorna för dem som i dag försöker slå sig in på den behärskade teatermarknaden.

En mindre uppmärksammas fråga är den om kaffet.

Gott kaffe, fick jag en gång veta av en expert, är ett grundläggande villkor för den fria, svenska teaterns överlevnad.

Stämmer detta, bör Tellus-teatern i Midsommarkransen ha en fair chans. Ett besök i förra veckan avslöjade att kaffet var till att vakna av, den hembakade chokladkakan utmärkt.

Publiken härstamade av foajeshuset till döma ur alla de teaterkurser och amatörverksamheter som är en icke oavsettlig orsak till de senaste årens teaterexplosion och som tycks ha fått en ny tryckpunkt i Midsommarkransen.

Tellus är biografen som sedan i höstas också är teater. Fyra texter av Anthony Swerling har fått inleda verksamheten. Två smått absurda enakter ställer både Ångelen och Gud själv på scenen, medan den manliga och kvinnliga masochismen får sitt i två monologer till en stum motspelare. I

"Söt, degig och kletig" bjuder dagens "chefsfröken" ut sig till en synnerligen ointresserad ålskare, medan "Macho Max" försöker få tjejen att tända genom att förolämpa henne i det grövsta.

Skådespelarnas oräddhet och energi är tjusningen i den här teatern. Men jag kan inte komma ifrån att kvinnan bjöd på en överraskning: Conny Anderssons levande och välspelade studie av den aningslösa mansgrisen "Macho Max".

Här bekräftades också min tes om att den nya teatern också är sin egen publik. Max skamma motspelare var sjuk, men en tjej ur publiken stegade rakt upp på scenen och genomförde sin stumma roll med bravur.

■ ■ ■ Gänget runt Tellus tycks ha skapat en gruppöknsia och ett publikanslag för sin verksamhet. Stånga gruppbildningar av 70-talsmodell är nu inte den nya teaterns modell, utan "lösa förbindelser", tillfälliga samman-

slutningar om produktioner som dyker upp för att snabbt försvinna. Men folk spelar teater! I tillfälliga lokaler, i gamla biografier. Inne i stan har Strindbergsmuseet Blå tornet öppnat dörrarna för den teater som saknar eget hem, även om den bara vagt anknyter till dramatiken själv.

För detta bör museet rosas! Det bör även få resurser att – med all vördnad för Strindbergs smak – göra den ganska bleksiktiga lokalen något mera lockande.

■ ■ ■ Tornrummets nedrullade gardiner, en stol och en herbertjänst är bakgrunden för Margareta Rylanders gästspel under januari med kvinnocollaget "Burfågellars längtan". Hon är nyutexaminerad från skenskolan och har satt ihop fragment ur "Fröken Julie", Forsells "Kristina

Alexandra" och Janes monolog ur Noréns "Underjordens leende". Med ett timplängt program står hon ensam på scenen.

Tillsammans skissar dessa fragment konturerna av ett rollfack som hör till teaterns svåraste: det tragiska. Ensam och olyckliga döjer dessa kvinnor sina kärlor bakom högrdraget adelskap eller svart ironi.

Margareta Rylander ramar in sina damer i en bitvis både rak och roande publikkontakt. Men de tragiska kvinnorollerna – dessutom rivna ur varje sammanhang – kräver en teknik och en erfarenhet som en pinfärs skådespelerska knappast äger. Så jag väljer nog den mera anonyma Novell. En härstammar "ur en majestät" – en medelålders fröken som i resolut desperation super sig full på krogen och som på scenen blir uppsluppen och svartnande komik.

På Strindbergsmuseet serverades – ödesdigert nog – icke kaffe! Men även här var publiken till hälften kolleger – scenskolelever, unga skådespelare. Och sorlet handlade om roller, om jobb och om oron för att inte få något.

■ ■ ■ I Stockholm har på bara några år växt upp en teaterflora i marginalen. Om den teatern kan man åtminstone säga att den är mångfaldig. Den är "show case" för institutionen, utslängd på en hårdare marknad, den är experiment, fritidsaktivitet och "ny livsstil".

Att den konstnärliga förnyelsen låter vänta på sig är ingen kris. I tomrummet efter de fria grupperna, i väntan på Det Nya Geniet är teatern odogmatisk, spelsugen och orädd.

Med – eller utan – kaffe.

TOVE ELLEFSEN

Margareta Rylanders Majas komik på Strindbergsmuseet.

Conny Anderssons mansgris – en överraskning på Tellus-teatern.

Längtan efter äventyret

Jacques Werup:
Den sjunde vintern (Dragon)

Författaren Jacques Werup har sjungit sina texter förr, i jazzsammanhang med Werup-Sjöström-ensemblen, och ganska renodlat rockigt i gruppen Storm.

Här, på andra skivan med pianisten och kompositören Rolf Sersam, gör han varken jazz eller rock, utan ett slags moderna visor, där ypperliga Aulos-blåskvintetten lyhört trevar i texternas stämningar. Werups egen sång skulle kunna kallas tafatt, men jag föredrar att säga att han inte är tillgjord, och att han ställer sig naken och nära.

"Den sjunde vintern" handlar mycket om uppbrott och resor, av yttre och inre slag. Här finns en bitterljuv melankoli. När Werup är hemma på skånska landsbygden längtar han till Paris, vill fly leda och sorg. I Paris är det vinter, och han längtar tillbaka till ett frostigt Sverige.

Men, "varje resa är förspild; ännu en bit av mig själv suddas ut, och skivans jag förblir hemlös."

I texterna blandar Werup, ofta effektivt, de mest vardagliga bilderna med ogrimbara känslor och exotiska orsman, påtagliga känslor och iakttagelser med abstrakta. Hela skivan bärs av längtan, både efter ett jordnära slutmal, och efter flykten, äventyret.

Det senare, detta att ständigt kunna vara på väg, tycks vara Werups val. Hans älskade, "hon har givit sig av utträdad av alla praktiska bekymmer". I en annan text sjunger Werup att han tänker "med fasa på alla dem som inte vet att de har någon annanstans/att bege sig". Bort från den mycket igenkännbara tristessen i "Bondeliv" om vintern bland annat.

Mest omedelbart attraktiv är "Sista dagen i Belleville", där Werup fantiserar sig varthän han vill på jorden. Tvåten mellan husen blir segel, och med dofsnens hjälp reser han överallt och formulerar vad som nog är skivans slutsats: "njut, uppgå, glöm".

Några gånger önskar jag att musikerna spelade sönder innerligheten, och låt konflikterna, de krokande bilderna och rastlösheten få förstärkt dramatik och klangbotten, kanske ge Werups

skiva mer av den självironi som bara finns antydd i själva texterna.

Ändå övertygar dessa texter och denna lågmälda musik, där de som spelar leker följa John med orden. Mycket ligger i Werups ofärdiga sång, som vill göra varje ord viktigt, och lyckas så att resultatet blir suggestivt och känsloläst i alla fall.

PER MORTENSEN

Mästerverk som klöser i ansiktet

The Jesus And Mary Chain:

Psychocandy (Blanco y Negro/WEA).

Låt mig utan omsvep berätta att "Psychocandy" är det mest infernalisksa jag någonsin hört på en grammofonskiva, Lou Reeds "Metal Machine Music" möjligen undantagen. Ha för säkerhets skull ett tryggt brukande glas huvudvärkspulver bredvid lyssningsfåtöljen.

Fyra sammanbitna spolingar från Glasgow har gått in i Southern Studios, medan den engelska musikpressen bokar sina mittuppslag ett halvt år i förväg, och kommit upp med ett slutresultat som är tillräckligt för att jägta de flesta på flykten med händerna för öronen.

Det låter som om LP:n är inspelad på en pissig diktafon från Hongkong i mitten av 60-talet. Och låste man låtarnas akord på ett stumt papper skulle man säkert sucka och tänka att det här är ju vilken Phil Spector-pop som helst.

Detta alltså innan man hör plattan. Ty om de ofta generande banala poplåtarna (vars inneböende besatthet bär klara drag av Velvet Undergrounds voodoo-rock) gnisslar och fräser det, rundgångs skär genom mull och ben och ibland ligger ett illtjuterande oljud som en ondsamt matta över basens och trummornas torra ryggard. Halvågs genom första sidan börjar varje patetisk Johnny Thunders-docka som säger sig gilla "slamrig rock" få något jagat i blicken.

Kanske är The Jesus And Mary Chain en samling yttliga effektsökare som är hungriga på spaltutrymme, kanske är de 60-talets Monkees. För naturligtvis kan man ha invändningar mot ett band som styr ut sin musik i så anskrämliga kläder att ingen orkar se åt den. Många kritiker har dömt ut "Psychocandy" med ar-

gumentet att det här är inte rockmusik, det är bara oljud. Vilket ju för övrigt både Beatles och Velvet Underground och Jimi Hendrix råkat ut för när deras första plattor kom.

Jag funderade länge över anledningarna till den råa musikmissshandeln på "Psychocandy", men egentligen behöver man bara knäppa på radion eller slänga en blick på topplistan för att förstå The Jesus And Mary Chains motiv, och första varför rocken behöver skivor som denna, skivor som är så långt från trygga smekningar med hårs över lyssnarnas ryggar som det någonsin är möjligt. "Psychocandy" är ett mästerverk som klöser dig rakt över ansiktet.

BENGT OHLSSON

Jacques Werup

Vällustigt vansinne

The Leather Nun:
Deadly alive (Wire).

Vad roken utan galningar? Jonas Almqvist och hans Låderunnna skapar ett slags vällustigt vansinne, med brutal, tung musik som söker sig till våra mörkare sidor. Jag kan inte tänka mig att den här musiken vore möjlig utan The Stooges och Velvet Undergrounds sextiotalssnitter om förbjudna fantasier.

"Til be your mirror", hävdade Lou Reed, och detta är också musik för och om ett perverterat samhälle, skrämdande och samtidigt, på något vis, kittlande.

Något av bandets suggestionsförmåga och ögonöppnande effekt har gått förlorat i live-upptagningen. Men såkert är att ingen svensk grupp är mer svårutläsligt kompromisslös och provocerande än The Leather Nun, och detta framgar under alla omständigheter på denna föga försoningsvilliga skiva.

PER MORTENSEN